

Tomsoni Pille: sõõrupalotaminõ om lühkü aoga häste är unõhtõt

Kae lk 2

Lüllemäe raamadukogo kand Lattiku vaimu

Kae lk 3

Kuis märdisandi latsõ är hiidüti

Kae lk 4

Winny Puhhil vahtsõnõ muusigavideo. Põlvast peri ansambliil Winny Puhh om valmis saanu vahtsõnõ laulu- ja muusigavideo «Bussis». Nigu skandaalimaigulidsõlõ ansambliilõ kombõs, om seogi kõrd tego väega prohviilt tett, a parasjago rumala sisuga laulu ja videoga, midä nõrgõmbidõ närvega inemii-sile soovita ei saa. A noilõ, kiä ullist nalast luku pidävä, om seo hää kaeminõ. Ansambli laulja Vaheoja Indrek kõnõlõs vahtsõ laulu ja video kotsilõ niimuudu: «Bussin om iks asju juhtunu, nii ammutõl aol ku parhilla. Mi tahtsõmi näüdädä, kuimuudu mi umaigsõt bussisõitu olõmi rahvajuttõt kokko koranu ja ütte kõütnü. Taa lugu om sääne vahtsõ ao folkloor. Õga kõkkõ piä-i õkva kah võtma, väiku vikur piät iks egäl puol olõma. Ja nuu numõveere ommava kõik nuusama, kon mi «Peegelpõrmandut» filmsemi. Illos om iks tuu kodokotus...»

UL, pilt muusigavideoest

Puulpäävä om Võrol Uma Meki suurlaat

Puulpäävä, 10. märdikuul tulõ Võro liinan spordikeskusõn jälki Uma Meki suurlaat. Säänest laatu peetas joba ütsäs kõrd. Kauplõma tulõva väiku-tuutja päämidselt Vanalt Võro-maalt ja ümbrekunnast.

Võrokõsõ läävä pää-liina mardilaadulõ käsitüüd näütämä

Vana-Võromaa Käsitüü MTÜ lätt tinavaasta 8.–10. märdikuul mardilaadulõ, midä peetas Taľnan Saku suurihallin. Välläpanõk tutvustas nii Vana-Võromaa käsitüüd ku ka mi piirkunda laembalt.

Mardilaat om käsitüüliidsi jaos aastaga tähtsämb laat, miä tõmbas ligi huviliidsi nii Eestist ku ka kavvõmbast. Võrokõsõ näütäse nii vanaperälist käsitüüd ku ka vahtsõmba

UL

Hüvä nõu

Vahtsõstpruukminõ

Süküs jõudsõ peräle ummi vihm ja tuulitsidõ ilmuga. Tarõn ei saa kah inämb lämmind. Naaś küll jo rehekuun kütmine pääle, a säändsides ilmuga, ku välän viil õigõt külmä ei olõ, um taa kütmine kehvä, nii et radika umma vaivalt löüge. Naa vana kolhoosiagsõ paneelmaja piä ei lämmind, saina omma ohkõsõ ja maja kõrda tegemäldä. Nigu välän tuul puhkma nakkas, nii puhk egä paneeli ja lahkõ vaihõlt tarõ sisse. Naksi mõtlõma, midä esi saassi är tetä, et lämmämb olõsi. Olõ kuuldu küll, et ku saina pääle palfo vannapapõrd kliipi, sis pidä tä lämmind. A mul illos

URMI AILI

moodu perrä luudut. Vällä pandas muu hulgan Salmistu Juta ja Liinamägi Liivi koedu kirivüü ja Bergmanni Karille ummõldu Võromaa kirjuga kotikõsõ, Kaabsoo kündle ni Suvi Piia koedu võrokeelitside sõn-noga suka.

Mardilaadu välläpanõkit avitas ilostõ ni silmähaardvalt vällä säädi kunstnik Margna Epp. Tinavaasta omma kujondusõn esile tuudu Vana-Võromaa sümboolika ni Võromaa rahvarõiva.

A pääkülälidses om timahavadsõl mardilaadul Seto Käsitüü Kogo, tuuperäst saa laadul nätä hulga seto kultuuriga kõudetüt.

Ruusmäel tetäs vallalõ nuurikoda

Ruusmäe kandi noorõ omma saanu hindäle vanna sepikotta vahtsõ ruumi, kon kuun kävvü. Riidi, 9. märdikuul tetäs Ruusmäe nuurikoda pidolidsõlt vallalõ.

UL

RAHMANI JAN

Seo nätäl näüdätäs laulu-mängoplaati ja -kogomiku, Kolga Raimondi luulõkoko ja Uma Pido DVD-d.

Käü võro keele nätäl ja seos nädälis om valmis saanu paras hulk vahtsõt võrokeelist kirä- ja lauluvarra. Kolmõst värskist välläandõst tulõ no tan juttu.

Õnnõkõn siin tsõõrin olla'

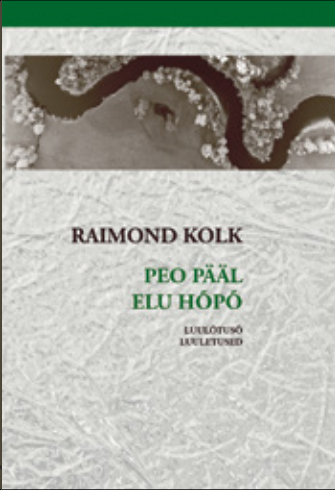
Säänest päälkirja kandva kogomik Vana-Võromaa laulu-mängõst ja ansambli Lepase-ree CD-plaat. Rahvamuusik Hainsoo Meelika kokko säetün kogomikun om 60 laulu-mängu üten sõnno, viise ja mängoseletüisiga.

Plaadi pääl om 14 laulu, minkalõ omma tettü täämbädse päävä moodu perrä muusikalidsõ säädüngi.

Plaadi ja raamadu esitluskontsõrdi omma 8. märdikuul Villändin ja Tarton, 9. märdikuul Võrol ja 10. märdikuul Taľnan.

Peo pääl elu hõpõ

Võromaal Sarust peri Kolga Raimondi (1924–1992)

Vahtsidõ välläandidõ kaasõpildi.

400leheküllelidsen luulõkogen «Peo pääl elu hõpõ» om 251 luulõtust, minkast kolmandik omma vähätunnõdu, olnu seoniaoni õnnõ käsikirän vai avaldõdu aokirändüsen ja vähäteedä kogomikõn. Raamatut ilostasõ Kolga Raimondi võrokiilse kirä niisama Võromaal peri suurmehele Kangro Bernardiilõ (1910–1994).

Võro kirändüse klassik Kolga Raimond pidi kodomaalt pagõma 1943. aastaga lõpun. Kimmämbä elopaiga löüdsõ tä Roodsin, kon ilmu 1946. aasta-

gal timä tävveste võrokiilne edimäne kogo «Ütsik täht».

«Peo pääl elu hõpõ» om pühendet kiränigu 95. sünnüaastapääväle 8. veebruaril 2019.

Kogo pand kokko ja toimõnd kirändüstiidläne Kepi Õnne üten Allasõ Tiaga.

Uma Pido DVD

Valmis om saanu timahava 2. piimäkuul Võro Kubijal peet võrokiilse laulupido Uma Pido DVD. Katõ plaadi pääl saa nätä tuud, midä tetti inne pito, ja pido pääkontsõrti.

Edimädse plaadi pääl omma üles võedu kibõna matkasafast «Määne om seo maa? Kaemi' perrä'!», võrokeelitside kavõridõ kontsõrdist, kuurõ pidos valmissäädmsesest, pidopääväl olnust laadast ja tuust, miä sündü inne pito Kubijal. Tõõnõ plaat tuu kaejani Uma Pido pääkontsõrdi.

Teedüst välläandidõ esitluisi kotsilõ saa kaia internetist wi.ee/voro-keele-nadali-kava/. Osta saa naid Võro instituudist vai netipoodist umapuut.ee.

Laskõ sisse märdisandi, märti, märti!

RAHMANI JAN

Sandin käümine om timahava kõvva avvu sisse nõstõt. Või arvada, et hummõn õdagu näemi inämb märdisantõ ku varatsõmbil aastil.

Hummõn õdagu joostas üle Eesti märti ja seokõrd härgütäse ja oppasõ märdikombit Eesti Folkloorinõvvokogo üten Rahvakultuuri Keskusõga. Muiõ tegemiisi hulgan saava inemise ka hindä poolõ märdisantõ telli ja märdisandi saava hinnäst kirja panda. Täpsembält või uuri internetist leheküle mardipaev.com päält.

A et märdisandi mõistnu hinnäst rahvakombidõ perrä üllen pitä, tuujaos tetti inne ka mitmõn paigan koolituisi. Minevä neläpäävä olf üts sääne Võrol Vana-Võromaa kultuurikuan. Opati, kuimuudu sandi hinnäst rõivilõ võinu panda ja määnest laulu laulda. Uma Leht avaldas tan üte oppusõl opat märdilaulu.

RAHMANI JANI PILT

Märdisandioppus 1. märdikuul Vana-Võromaa kultuurikuan.

MÄRDILAUL. EGÄ RIÄ LÕPPU VÕI LAULDA «MÄRTI, MÄRTI» VAI LIHTSÄLE «MÄRTI»

Hallõtsusõs

Laskõ sisse märdisandi, märdi omma kavvõst tulnu, üle pikä pilliruu, läbi kallõ kastõhaina, üle suu sipa-sopa, läbi lumõ lipa-lopa. Märdi varba valutasõ, märdi küüdse külmetäse.

Meelütuses

Tan om rikas pererahvas, tan om lahkõ pererahvas. Tan omma korsna kullalidsõ, ussõhenge hõbõhõdsõ.

Tarrõ saiõn

Viska tarrõ viläõnnõ, katusõlõ karjaõnnõ,

edetarrõ eideõnnõ, tagatarrõ taadiõnnõ, põllõ ala latsõ-õnnõ, muru pääle muidu õnnõ.

Tandsminõ ja andõ pallõminõ

Pereesä heldekene, pereimä lahkõkõnõ, aja tii aida manu, kae tii keldre manu, murra aidast leevämuru, lõika keldrest lihaliipsu.

Ärminekil

Tan om lahkõ pererahvas, tan om helde pererahvas. Aituma, pereesä, aituma, pereimä! Olgu terve pereesä, olgu terve pereimä, olgu terve latsõkõsõ, olgu terve loomakõsõ!

Tan lauldas pikält, võetas kõik eläjä ette: voonakõsõ, õhvakõsõ, kanakõsõ jne, nika ku värtest vällä saias.

Ku sisse ei lasta

Muil omma keldren võiu-pütü, tan omma õnnõ nälläroti. Tulgu susi karja pääle, kuskus pini kaivu pääle!

Kvaliteedimärgiga kino

Minevä pühapääva olf mul õnn uman kodokinin, Urvastõ küläkinon, näta hääd filmi. Rõugõ juuriga Tootseni Jaan om valmis saanu filmi «Vello Salo. Igapäevaelu müstika» ja tuu om kino, mis õks kino om.

Või jo küssü, kedä huvitas üte tsipa kiusligu vanamehe vanas saamisõ lugu. A ku tuud om näüdatü niimuudu, et aja naaru pääle, a lõpus lätt sügäväle süämehe, sis huvitas iks külh. Ja mitte õnnõ vanõmbit inemiisi, a ka latsi. Tuu om mul Urvastõn är kontrollitu.

Tootseni Jaan om varrampa kah filme tennü ja mu meelest ei olõ palfo üteldä, et timä loomingul om külän kimmäs kvaliteedimärk. Seo puulpäävä näüdatäs filmi ka Võrol Kandlõ kinon.

Mu kimmäs soovitus om: minke seod filmi kaema! Pümmen märdikuu õdagun om taa õkva midägi säänest, midä miil tunda taht.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Mofovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja:	Jan Rahman, tel 56 922 841 jan@umaleht.ee
Abitoimõndaja:	Kaile Kabun, info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja:	Laivi Org, laivi.org@wi.ee
Latsinuka toimõndaja:	Mariko Faster, latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:	Tiia Allas, Külli Eichenbaum, Aapo Ilves, Kaido Kama, Ülle Kauksi, Rainer Kuuba, Evar Saar.
--	--

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee
Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Rumeeniä raport

Üten perrega mõnõs aos Rumeeniä päälliina Bukaresti tüüd tegemä kolinu Võromaa miis EPLERI RAIN kiro-tas elost, tüüst ja mõttist puultõist tuhat kilomiitret lõuna puul.

21. kiri. Värinä

Timahavanõ talvõaolõ üle-minegi üü jääs tõistmuudu miil-de. Tsipa inne kellä nellä heräsi hirmsa kolina pääle. Puul-unõn tundu, et Ali Baba ja neliküm-mend rüüvlit tahtva rõdu kaudu mi kortinahe sisse tulla. Karksi seo mürinä pääle istma, a arm-sa tõõnõpuul rahusf kõrvalt, et olõ-i midägi, kõva tuul kolistas. Jäi vahtsõst magama.

Mõnõ ao peräst ai tõõnõpuul mu vahtsõst üles ja ütelf, et õks es olõ tuul, hoobis maavärrin. Tä olf pääle kolina lõppu naa-nu mõtlõma, et tuul jo ei puhu. Ja sis tull tälle miilde, et elämi piirkunnan, kon maa iks vahe-pääl värises. Seo mõtõ ai perä-mädse unõ är ja ku tä interneti valla tekk, sai hirm kinnitü-se. Tõtõstõ toimu Rumeeniän 5,6magnituudinõ maavärrin, midä olf tunda ka naabririigen.

Tuu tiidmisega jäi ma vaht-sõst magama. Hummogu naksi mõtlõma, et inemine om iks häste harinõja elläi. Nika ku seo üüni olli mõtlõnu, et ku midägi säänest piäs juhtuma, omma tüküs aos närvi pingõn nigu pillikeele. A ei midägi säänest. Tasadsõ maaga rahu-lidsõlt põhamaalt peri inemine võtf maavärisemise tiidmises ja magari edesi. Seen olõ õs vähämbätki tunnõt, et midägi esierälist sündünü olõs. Kuigi tego olf perämädse katõ aasta

kõgõ kõvõmba maavärinäga Rumeeniän, saa umast kogõ-musõst üteldä, et 5,6magnituu-dinõ raputus kuigi tukõv ei olõ. Rumeenläse esi arvasõ, et suurõ ja traagilidsõ maavärinä käävä umbõs egä kolmõkümne aasta takast. Aolugu säänest inter-valli ei kinnitä, kuigi tõtõ om seo, et vahepääl tulõ tankandin ette peris tõsitsidõ tagajärgiga maavärinit. Lähembäst aoluust omma tõsitsõmba säändse:

- 30. lehekuu 1990 (6,9 magni-tuuti Richteri skaala pääl): 14 hukkasaanut, 36 vikasaanut;
- 30. põimukuu 1986 (7,1): 2 hukkasaanut, 558 vikasaanut;
- 4. urbõkuu 1977 (7,4): 1 578 hukkasaanut, 11 221 vikasaanut;
- 10. märdikuu 1940 (7,7): 1 000 hukkasaanut, 4 000 vika-saanut. Tego om kõgõ kõvõmba maavärisemiseega, miä 20. aastasaal Rumeeniän olnu.

Seosügüsedse maavärinä vast kõgõ rassõmb tagajärg omgi seo, et tä tulõtas miilde oho, miä inemiisi tankandin pass. Aoluu kaeminõ tuu tsi-pa külmävärinit pääle ja pand märgotama tuust, miä või saia. Loodami siski, et ku pinge maa seest väikumpi toukamii-siga vällä saa, jääs suurõmb õnnõtus tulõmalda.

Cutremur – maavärrin rumee-niä keeli

Tomsoni Pille: parlatsist erämõtsust suur osa omma olnu inneskidse sõõrumaa

Ildaaigu kaitõ Tomsoni Pille Eesti Maaülikoolin doktoritüü, mink eestikeeline päälkiri om «Ajaloalise alepõllunduse roll Lõuna-Eesti maastike ja metsa-taimestiku kujunemisel». Pille kõnõlõs, midä tä uman tüün täpsembähe uursõ ja midä sõõru (ale) palotaminõ tähendänu om.

Kuimuudu Sa säändse teema mano jõudsõt?

Ku ma Karula kihlkunnan Madsa talu ostsõ, sai inneskidse perrepuja käest vana talukaardi mustvalgõ koopia. Sääll olli maatükke pääl tähe a, b, c, d, e jt. Kai, et a om aiamaa, b kim-mäle põld, d om hainamaa. A mis om c, seod ma es mõistaki paika panda, selle et mõni c-ga tähistet tükki olf külh lakõ, a inämbüs näist mõtsa all.

Ku olli aastit ildampa tõist aastakka maaülikoolin magistrantuurin, kõnõldi ainõn «Eesti kultuurmaastike kaju-nemine» mõisaagisist kaartõst ja sai teedä, et c-ga tähistedi *buschlandi*, miä tähendäs noid maid, kon kõrra perrä sõõrdut tetti. Sis käve plõks ja vaheti uma magistritüü teemat. Nak-si uurma Karula rahvuspargi aoluulist maatarvitust ja seo muutuisi aoluuliidsi kaartõ abi-ga. Doktoritüün lätsi teemaga edesi, a naksi kitsambalõ sõõru-maid uurma.

Määnsit vahtsitiidmiisi Su doktoritüü maailmalõ and-sõ?

Või üteldä, et doktoritüü tõi unõhtõdu tiidmise tagasi. Millegiperäst om sõõrutege-mine väega häste är unõhtõt. Näütüses seo, et Karula tüüpi-line «mõtsamütsüga» kuplid-õga maastik om kujunõnu viil pääle sõõrutegemise lõppu, 20. aastagasaa joosul. Sõõrutegemis-es tarvitiõ äkiliidsi mäekülgi ja kinkõ, kohe sitta vitä es saa ja ku sõõrutegemine maaha jäi, naksiva nuu mäekundi mõtsa ala kasuma. Mõtsa kasumisõlõ anni huugu viil kiudutaminõ ja II ilmasõda ja mehhaniisiriimine. Parlatsist erämõtsust suur osa omma inneskidse sõõrumaa. Ja

Tomsoni Pille.

seo olõ-i nii mitte õnnõ Karulan, a ka Haanin, Rõugõn, Pagana-maal ja muial Lõuna-Eestin, kon om kuntligast maad. Nigu ka Soomõn ja Rootsin, om Ees-tin sõõrutegemine olnu kõüdetü moreeni pääl kujunõnu kesk-mädselt happõliidsi muldõga.

Tõõnõ tiidmine om seo, et sõõrutegemine ei olõ noidõ mõt-su mullalõ suurt kurja tennü. Tihtsäle arvatas, et sõõrutege-mine kurnas maa vällä ja muut tuu leetelides. Ku võrdli 19. aasta-saal sõõrumaa ja mõtsamaa-kaardi pääle pantuid maid, sis keskmädselt olf inneskiidsi sõõrumaiõ pääl huumusõkiht hoobis paksõmb. Aloskasvu olli esisugudsõ, a nuu es näütä, et sõõrutegemine olõs keskkunna-tingimüisi kõvastõ muutnu, a innembi tuud, et mõtsa omma sõõrumaa pääl viil veidü aigu olnu ja kõik mõtsaliigi ei olõ sin-nä viil kassu jõudnu.

Inneskiidsi sõõrumaiõ pääle kasunuin mõtsun om siiamaalõ nätä kündmispervi, nakrimulkõ, põllukiviunikit. Niisamatõ löüd-se Paganamaal sõõrumaa vee-rest kats vanna palamisjälgiiga pedäjät.

Kuis kaet täämbä säändse põllupidamise viie pääle nigu sõõrupalotaminõ? Kas taa tsurk keskkunda ja häõtäs elävät, vai and midägi kesk-kunnalõ ka mano?

Seo olõ es mu doktoritüü tee-ma. A parhillatsõl aol kõnõldas

päämidselt troopikan tettäväst sõõrupalotamisõst, miä häõtäs vihmamõtsu. Keskkunnamõõ olõnõsõ tuust, ku suurõlt taad ette võetas.

Põhamaiõn sõõrutegemise man kaipsi inemise, et seo tekü-täs puupuudust. Roodsi aol kee-leti tuuperäst är ütekõrdnõ sõõru-tegemine vannun mõtsun, ku perän tuud es võeta maad tarvitustõ põllumajandusõ maana.

Sõõrupalotaminõ vii kesk-kunda hüdsihappõgaasi, a sa-man jätt mulda hüst, tuu tähendäs kõüt süsinikku väega pikäs aos. Nii om täämbädsel aol naa-tuutma biohüst, miä tege maa vilälidsembäs.

Sõõrupalotaminõ (nigu ka mõtsapalang) häõtäs noid liike, kiä iist är ei saa paeda. A saman om terve rida liike, kinkalõ pala-nu maa miildüs. Suumlasõ palo-tasõ näütüses Koli rahvuspargin sõõrdut õkva tuuperäst, et nõsta bioloogilist mitmõkesisust, lisas vannu sortõ hoitmisõs.

Tiidüstüü kirotoõdas Eestin inämbüisi inglüse keelen, nii ka Su uma. Mille nii?

Ma es saa kiilt valli. Mi ülikoolin nõudas, et doktoritüü kaitsmisõ man olõs opo-nent vällastpuult Eestit. Eesti-keelitsele doktoritüüle olnu väega keerulinõ oponenti löüdä.

Midä Sa no ummi tiidmiisiga edesi tiit?

Looda, et saa edesi uuri. Sõõrutegemine om nii häs-te är unõhtõt, et uurmist om palflu. Näütüses tuu, mille õks seo maaha jäteti, ku sõõrumaa saagi olli mitu kõrda suurõm-ba ku põlispõllu saagi. Vai kas sõõrutegemise man olf tähtsä tuhk vai olf ka hüdsel saagi kujundamisõ man uma osa? Kuis tetä mullahüdsõ abiga vaiht mõtsapalangul ja üte-kõrdsõl sõõrutegemisel jne.

Ku kinkalgi lugõjist om pere-kunna vannu juttõ vai müiõ matõrjaalõ hulgan sõõrutege-mise kõüdetüt, sis olõs ma tuust väega huvitõt.

Küsse RAHMANI JAN

Uma Lehe sügüsene jutuvõistlus

Hää lugõja ja kirotaja! Uma Lehe 15. jutuvõistlus om no vällä kuulutõt. Ku sul om rah-valõ kõnõlda mõni põnnõv, lustilinõ vai hallus õkva elost peri jutt, saada tuu Uma Lehe jutuvõistlusõlõ. Parõmba kirä-tükü saava avvohinna ja hää jutu trüükümi lehen är 2019. aastaga joosul.

Võistlusjuttõ sordi:
1. Periselt elon juhtunu nalalinõ vai tõsinõ lugu

Lugu, miä om olnu kas nafa-linõ, oppusõga, saatuslik vai muido ummamuudu. Juhtunu näütüses kolhoosin vai sov-hoosin, vai sis täämbädsel aol, näütüses pulstipoodin. Vai mõni latsõiä mälehtüs, näütü-ses suurõst magusaisost rassõl aol. Vai lugu hääst koolioppa-jast, kiä umma tüüd häste tekk. Vai õkva eelä juhtunu asi. Pää-asi, et lugu põnnõv lukõ olõs.

2. Lugu, midä periselt es juhtu

Mõnõ luu omma tegünü inemise pää seen: nättü unõn vai

määndsestki juhtunust asast edesi mõtlõdu, kuimuudu olõs võinu olla. Mõnikõrd ei saaki periselt arvo, om taa lugu juh-tunu vai vällä mõtlõdu. A lugu om jo iks olõman, kasvai kiro-taja pää seen. Peräkõrd om hää lugu?

3. Luudusõ vägi

Lugu tuust, kuis luudus om umma võimu näüdanü. Inemine või säädi, a ilm vai luudus tege iks umma. Hää olõs, ku kirän olõs, kon liinan/külän ja talon lugu juhtu.

Teema om vällä pakutu kuuntüün Eesti Rahvaluulõ Arhiiviga.

Inne luu kirotamist lugõgõ läbi seo oppus:

Egä inemine või saata võist-lusõlõ kooni kümme juttu. Jutt ei või olla inne mõnõn tõsõn le-hen vai raamatun är trükiet ega internetti üles pant. Lugu võinu olla mõistligu pikkusõga, mitte pikemb ku üts arvudilehekülg (3500 tähemärki, 700 sõnna). A või ka lühembä jutu kirota.

Ku pään om hää jutt, a saa-i vai mõista-i taad kirja panda, sis kõlistagõ tel 782 2221 vai 5692 2841. Märgimi vällä, kui-muudu lugu iks kirja saanu.

Egä jutu mano kirotagõ kim-mähe uma nimi, aadrõs ja te-lehvoninumõr! Ku tahati, et lehen trükitäs ti tõnõ (vällä-mõtõld) nimi, kirotagõ tuu suuv eräle luu lõppu.

Oodami juttõ nikani ku 23.11.2018. Jutu saatkõ info@umaleht.ee pääle vai Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro liin). Tunnissõna: jutuvõistlus. Parõmbidõ juttõ kirotaja saava preemiä. Kõik kirota-ja saava tenõtähes Võro-Seto tähtsraamad.

Terävät sulgõ!

Mõtõlus

Rivin hääs inemises?

Ildaaigu ai ütelf jaol rahvast hin-ge täüs uudis, et säädüse järgi saava no küläräha kokkusaami iistvedäjä, mõnõ kõigilõ vajaliku asja jaos projekte kirutaja, talguidõ kõrraldaja ja tõsõ säänt-se «külähullu», kiä umma vapa aigu kulutasõ, tuust «tõmbloomi-sest» kasu, selle et tulusaaja tulõ üles anda ka MTÜst ja muist sääntseist ühendüisist.

Teedä, et egan külän ja vallon om säänest rahvast, kiä nõun omma tõisi iist ka saisma ja alasi hädäliisile appi tulõva, ku vähägi saava. Ja om sääntseid, kiä ütest tüküst vingva, et tuud olõs vaia ja tõnõ asi võinu paremb olla. ... ja et tekke kiäki medägi. Ja ku nuusa-ma hädäldäjä tõnõkõrd peräst ka vingva, et näet, olõs õks paremb olla võinu..., sis tuu omgi kasu, mea tegijä saia või. Üts ajakirja-nik ütelf ildaaigu väega õigõdõ, et A4 mõõdun tennämisekirja omma nuu tasu ja preemiä, mea tegijä saa.

A no ähvärädäs abivalmid inemiisi viil üts paprõmaania. Es panõ tähele, kink pähä taa tõinovnikumõtõ edimält tullf, aga kõrv püündse raadiost kin-ni, et noorõmba inemise võisõ õks avita vanõmbõid ja ütsi-kuid, kel rassõ kotust vällä saia ja puutimine tõnõkõrd suur vaiv. Ja et seltsis võisõ kah va-hel kävvü. No väega õigõ, mõt-li. Nii jo inemise enämbüisi te-gevä. Mul om henel lähükesen naabritädi, kel jalguga asi hõel ja tõnõkõrd muid häti kah. Ku autuga liina lähät, küüsüt õks, kas tä taht üten tulla vai taht poodist vai apteegist medägi.

Ma tunnõ naisterahvast, kel tüü külh konagi otsa ei lõpõ, aga kiä õks joud minnä üttele pea saa-aastast memmekeist kaema ja avitama. Vanainemi-ne kõlistas alasi taalõ, ku medä hätä vai ku juttu aia taht. Ja üten tutvan külän om meeste-rahvas, kelle telefoninumõr külh vast väega mitmal vanõmbal inemisel käeperäst. Ku hädäste autut vaia, ku mõni tüüriist purus lätt, kurja pini küla vahel vallalõ vai mõni muu murõ, sis mugu kõlista. Külakotsil om tuu ju loomulik asi, et enämbüisi kõik avitasõ, ku vähägi saava. Aga mis tuu raadiojutu manh andsak tundu, et jäl soovitõdi sääne inemiisi avitamine paprõ pääl mäant-seski ühingus tetä. No miisses?

Ütskõrd olõ esi ütele ammati poolõst iistvedäjäle ülnü, et tiimi rahvamajan salatiide maits-mise õdagu. Peris palflu rahvast tullf kokku, egal purgikõnõ üten. Kõik saiva egast purgist pruuv-i, kiteti ja vahetõdi retsepte. Olf rõõmus sügüsene õdag. A sis naksi nõnamiis targutama, et taa om nüüd uus naisiklubi. Suur kunturiraamat tuudi väl-lä, kohe kõik nime kirja panti. Kampa olf tullu ka mõni miis, nuide näo lätsi imeligus. Järg-mine kokkusaamine kuulutõdi vällä ja sinna pedi tulõma tähtis koolitaja targust asjust kõnõla-ma. No võisõgi arvada, sääne asi es tõmba enämb kedägi ja sinnapaika kõik jäi.

Kas õks peat ega normaalsõ ja laheda ettevõtmise ja hää teo kohegi «kunturipaprõ» pääle sordi ala pandma? Mi mõista jo niisama, ilma paprõilda ka inemise olla.

NÕLVAKU KAIE

Lattiku vaimun raamadukogo

RAHMANI JAN

Lüllemäe raamadukogo om seost keväjäst saanu vahtsõ ruumi ja sügüsest om sääl valla tett ka Lattiku Jaani infokiosk. Raamadukogo juhataja Rätsepä Triinu taht umma tüüd tetä nii, et paiklik kultuurilugu häste näta olnu ja et inemise saanu raamadukogon kõrraga mitu asja är aia.

«Taa Lattiku infokioski päämine mõtõ om juhata rändäjät edesi. Näütüses tuu, kiä om läbi käünü tii Lattiku sünnükotust Mä-kistest Lüllemäele, saa tan tutvust tetä Lattiku elu ja tegemiisiga ja Karula kandi aoluu ja täambädse pääväga,» seletäs raamadukogo juhataja Rätsepä Triinu.

Infokioskis nimmat suur ekraan saais raamadukogon õkva sissekäügi ussõ kõrval. Sinnäsamma om tuudu ka suur puukand, miä om peri Mä-kiste mõtsast ja kohe Karulast peri tunnõt kirä-, usu- ja riigimiis om uma nime sisse lõiganu. Kand tuudi mõtsast är katõkümne aasta iist ja saisõ innemb Lüllemäe kultuurimajan. A ku raamadukogo sai timahava vahtsõ ruumi, koliti ka kand siiä, et Lattikuga köidet kraam üten paigan olnu.

Lattiku Jaani 140. sünnüaastapäävä aigu valla tett infokiosk tähendäs tegelikult ütte kodolehte, kon saa matõrjaalõ lukõ, kaia ja kullõlda. Parhilla om suurõlt jaolt valmis teedüs Lattiku kotsilõ, Karula kandi kotsilõ pandas sinnä viil tarkust mano. Ku tuu valmis saa, plaanitas kodo-lehekülj avalikus tetä, et

RAHMANI JANI PILT

Lüllemäe raamadukogo juhataja Rätsepä Triinu vahtsõ Lattikust ja Karulast kõnõlõva teedüsekraani man.

egäüts tuud internetist lukõ saanu.

Väikust kortinast suurõmbalõ ruumi

Kooni seo aasta keväjani oll Lüllemäe raamadukogo kerigu vastan mitmõ kortinaga majan, kon ruumi oll 60 ruutmiitret. Vahtsõn kotussõn, inneskidse vallamaja 1. kõrra pääl, om raamadukogo tarvitussõn 220 ruutmiitret. Vahtsõnõ kotus tetti kõrda lainu ja ütteminegi-toetusõ abiga, inne olli nuu ruumi aastit tühä.

No om raamadukogol päält raamadusaali ka uma latsitarõ ja väiku näütüsesaal, kon saa kuunolõkit ja koolituisi pitä.

Parhilla saa sääl kaia Lattiku mälehtüsjoosuga köüdet näütüst. Raamadukogon käävä ka maalitsõõri: puulpäävä opva maalmist suurõ inemise, neläpäävä latsõ.

Nuuri ja latsi trehväs raamadukokko küländ hulga. Säälsaman kõrval om ka nuurikeskus ja noorõ astva sääl käven raamadukogost läbi. Kõrra kuun käü Rätsepä Triinu ka koolin, nigu tä esi ütles «hin-näst miilde tulõtaman». Säältki tulõ nuuri lugõjit mano.

Vahtsõhe majja kolimisõga om ka lugõjidõ arv tsipa kasunu. Parhilla om Lüllemäe raamadukogol pia 170 lugõjat. Päämidsest loetas ja lainatas

aokirändüst ja juturaamatit, a küsütäs ka kirändüst, miä and oppuisi.

Tähtsä om raamadukogon ka internetipunkt. Lugõja saava sääl tarvita kipõt internetti, kattõ lavvaarvutit ja ütte tahvliarvutit. Rätsepä Triinu seletäs, et küländ pallo om raamadukogo küläliisil küsümüisi arvuti tarvitamisõ kotsilõ: kas tahetas uma arvuti tarkvarra vahtsõnda vai om vaia mõni tüütü müügipakminõ är lõpõta. Noidõ küsümüisi man om Triinu saanu abis olla ja niimuudu ka esi vahtsit tarkuisi är opnu. Ja ku umast mõistusõst puudu tulõ, löüd tä mõnõ asatundja, kiä avitas.

Mitu asajamist kõrraga

Triinu löüd, et om hää, ku inemise saava raamadukogon mitu asja kõrda aia. Tuuperäst pruuvtä jõudupite kõrralda üritüisi. A ütsindä tüütämine sääd energiäle piiri ette.

Ütte asja märgotas Rätsepä Triinu külh tõsitsõlõ: Lüllemäe raamadukogo võinu olla kotus, kon inemise saanu kuvääre-markõ osta ja lehte telli. Parhilla om Lüllemäele ligemb postipunkt Kaagjärven. No ajagi tä vallavalitsusõga asja, et vast õnnõstunu ka Lüllemäe raamadukokko postipunkt tetä. Triinu tund, et tä jõudnu tuu tüü kah raamadukogo vidämise kõrvalõ võtta.

Vana pilt kõnõlõs

PILT PÕLVA TALORAHVAMUUSÕUMI PILDIKOGOST

10 sendi peräst kohtuhe

Vabariigi aigu oll Võro liina üts suurõmb tüüandja Judeikini lavvatehas parhillsatõn Vabrigu uulitsan. Oll vaia hulga palkõ ja noid parvõtõdi Vagula ja Tamula pääl. Tuust om häste kirotanu Raidaru Vole uman raamatun «Poisid tänavalt». Palkõ veeti ka hobõsõga, a 1930. aastil naati autidõga vidämä.

Judeikini oll uma mõts kah ja esimuudu lugu juhtu üte hao-vidäjäga. Tuust kirotas 1933.

RUUSMAA ARTHUR

Lindora laadu pääl jäi silmä...

Egä nuka pääl müüdi lambaliha. Tuu oll edimäne asi, mis timahava Lindora laadu pääl silmä naas. Eestimaal umma no külh vist kõik lamba maaha lüüdü ja lihas tettü. Lisas lihale oll viil tettü lambast conserve, pasteete ja vorsti. Tsiilihha oll veidemb. Mõni tsiga vast viil eläs kongi. Suidsuliha ja lepäsuidsuliha oll. Ei tiia, mis näil vahet um? Vanastõ suidsutõdigi kõik liha lepäpuiõga. Osa liha oll purkõ vai karpõ sisse tettü nii pasteedis ku konservis.

Sõira oll kah pallo. Oll hari-likku, oll tsesnaguga ja verevä piprõga, nii et suu jäi valla, ku maidsit. Kallõ oll kah pallo püvet ja är suidsutõt, eski suidsurääbüst oll saia. Egäüts paksõ umma söögikraami maitsa, nii võisõt laada läbi kävvü ja kõtu massulada täüs süvvä.

Laadu pääl oll kuulda nii vinne, läti ku eesti kiilt. Vinlase mõivä Irboska taari ja olt. Eestläisil oll müügil kallii hinnaga eeder. Lätläisil oll pallo savitüüd, koetuisi korvõ, tuulõ ja muid asju. Eestläisil ollgi inämbältaolt söögikraam. A oll ka sannapinke ja muid puust müüblitükke, nii et võisõt hindä-

Timahavanõ Lindora laat 28. rehekuu pääväl.

le terve elämise kokko osta. Ja egäsugust muud pudi-padi. Vanna killa-kolla mutriist kooni autojuppõni vällä ja latsilõ oll mitmõsugusit kirivit asjo.

Pallo pakuti mett. Oll tatrigu-, pähnähäitsme-, kanarigu-mett. Kost tuu mesinik täpsele tiid, kohe tuu mehiläne lindas ja määndse tutu päält tolmukorjas?

Lätläisil oll pallo makjuisi, oll halvaad ja egäsugusit kompevke. Oll saia ka karvatsit tekke, karvamütse ja lõpmalda hulga sukkõ ja kindit ni langa näide kudamisõs. Kongi pakuti seljan-kat ja hernesuppi ja tõsõn paigan lämmit piirakit ja kohvi.

Ilma rahalda sai Kaitsõliidu lavva päält hilgads. Tuu oll kõgõ suurõmb kingitüs. Mul es olõki viil seo sükkis hilgatsit kuhti külge panda.

Eläjit ma rohkõmb es näe, ku ütten suurin magasiva kats armast kutsikut. Ega noid müüjit oll nii pallo ja asjo tuhandit, et vast jäi mõni asi nägemäldä kah.

Ma esi osti verevä soosti seen kalla, lambalihakonservi ja umatettüt tsialihakonservi klaaspurgin.

Ilm oll kah õnnõs peris hää. Ku eelmine õdak sattõ Põlva kandin paks lumi maaha, sis laadu pääl oll mõtsaalonõ nii illos rohilinõ, nigu olõssi kevväi käen. Lummõ es näe rohkõmb ku mõnõ laatu sõitnu auto katusõ pääl. Paar kraati oll lämmin kah, paras jalotamisõ ilm.

Ainumanõ asi, mis mullõ silmä jäi ja minka ma rahulõ es jää, oll prahti täüs tiivirne mõtsaalonõ.

URMI AILI

Haigõmaja

Pikkä aigu trauma-punktin tüütänü
URMI AILI tulõtas
miilde, määndsit
juhtumiisi täl
meditsiinitüün ette
om tulnu.

Kips

1981. aastal es olõ viil valmis kipse nigu prõlla. Sis teimi kõik kipssideme esi valmis. Raputimi marli pääle kipsipulbrit ja kää-nimi kokko. Pulbrit tull panda parasjago. Ku pulbrit sai veidü, sis jäie kips nõrgas ja lätõ katski. Ku väega pallo, sis juusksõ marli vaihõlt vällä, ku likõs tetti. Tuu kipsipulbri tolmaš nii hirmsahe, et ollimi mütsü ja maskiga, silmä õnnõ paistu vällä. Säändse tolmudõ käsitüü pääle kaemalda saiva iks kõik haigõ är kipsitõdüs ja terves tohtõrdõdus.

Prõlla um iks väega kerge, selle et umma valmiskipsi olõman. Mugu keri tarvilik jago, tii likõs ja panõ pääle. Ja kipsi ala pandas polstri kah, midä innembä es olõ. Sis panti kips palla naha pääle ja ku tu är kuivi, olliva kõik karva kipsi külän kinni. Sis es saa muido näid valla, ku pikä sukaardaga urgitsõn.

No omma jo eski sünteetlidse kipsi olõman. Noid võit likõs tetä, ei olõ hirmu, et nä är ligonõsõ nigu vanastõ. Ainumanõ um tuu, et näid ei soovitõda värskilä hättile, ku haigõ kotus viil paistõtas. Ka katskõdõ naha pääle nä ei kõlba, selle et süntetika ei lasõ nahal hingädä.

Riista

Vanastõ es olõ viil ütekõrdst süstlit ega muid riistu. Noid tull hafaga mõskõ ja kuumkapin kuumuta, egä asi uma kõrra per-rä. Nii tull ka haavalappõ suu-rõst marlikangast parras lõigada ja tupsõ näpu vaihõl veerütä. Tuu oll hää tüü, käe käve ja suu jutuf. Perän tullu nuu lapi ja tupsu niisama kapin är kuumuta.

No ei piä inämb säänest tüüd tegemä, selle et umma jo olõman steriilse paki esimõdõduliid-si lappõga.

Vanastõ valõti riistu pääle puhast piiretüst. Ka lahtidsõn pindsetipurgin olle piiretüs. Sis võisõ külh üteldä, et piiretüst juusk ujan sõna kõgõ õgvõmban mõtõn. Tihtsäle olliva nuu purgi nigu võluväl tühäs auranu. Kes näid tühäs tegemän käve, jäigi tiidmädä. Vahel trehvsimi pääle, ku mõni miis pääd parand.

No inämb puhast piiretüst vaban tarvitussõn ei olõ. Tuu asõmõl umma desinfitsiirmisainidõ pudõli, mink sisu inämb juvva ei kõlba.

Vanõmbõdõ

Traumapunktin oll meil sääne vanõmbõdõ, kes kõik aig tahtsõ hirmsahe kontrolli, kas mi iks kõrralikult kraamimi. Tä oll nii krutskit täüs, et kaks kiraklambrit asju taadõ är, et nätä, kas mi nuu uma kraammisõga üles levvämi. Sis oll sisse säetü egäsugusit asjo valvmisõ vihkõ, näütüses kääre üleandmisõ vihk. A tudõngipoissõlõ nuu lisatüü es miildü. Nä kiroti ütele vihulõ pääle: vanõmba õe üleandmisõ vihk. Tuupääle kattõ nuu ülearvuldõs vihu är.

A välänpuul tüüd oll tuu vanõmbõdõ väega hää ja lahkõ inemine.

Hädäh märdisantõga

LIIRA SINGA

Seo sandiõdak võisõ olla umbõs 1958. vai 1959. aastagal Rammukal. Ma olli sõs 4–5-aastanõ. Tuul aol elli küllih väega palfo nuuri ja küläh kõik ütstõõsõ lähküh. Noorõmb rahvakiht kogo-kunnast leivä pundi, säivä hindäle sandirüü sãlgä, joonistiva piaaigu vanakufaga üttemuudu nõo päähä ja joosi märti vai katri.

Esieräldiselt hirmsa olliva viil sandiimä ja -esä. Nuu es paistu inämb inemise muudu vällägi. Sandiimä pidi korjama sandilatsilõ rahha ja sandiesä jagi viläõnnõ. Oll ka võetu kõva pillimiis kampa. Inne aknõ takah laulti ja peräh lüüdi tarõh tandsu.

Mi puult käve tädi õga aastak santmah. Külä pääl üteh taloh säädse kõik hindäle «hirmurõiva» sãlgä: kasuga, mütsü paheldõ, mändsegi musta haladi viil üle pää, nägo hüdse ja nõõga kokko püürtü, osajako näost punad-sõ peediga võõbatu ja kirsavoi jalah. Tädil olli unõhtõdu kinda kodo ja tull tagasi, a sandirõiva olliva jo sãläh. Ma hiitü hirmsahe, et pagulanõ, panni suurõ joosu ja ikuga imä poolõ plagama. Viimäne selef kül mullõ kõik är, a hirm es kao kohegi.

Õdaku pümmega laulti ilostõ ja tõmmati lõõtsa aknõ

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

takah. Santõ oll määnegi 30–40 inemist. Imä tegi ussõ vallalõ ja laskõ «küüdeksülmetäjä» vüürüste. Sãäl nä tandsõ häste ja pia tunnikõsõ är.

Mullõ paistu kõik sandi jälle ja hirmutaja. Tarõuss jäi vallalõ ja ma pagõsi vatiteki sisse, õnnõ nuka alt näi tuud tseremooniat.

A oh hätä, üts sandõst oll vast arvo saanu, et ma pelgä, vai niisama karaš mu sãngü mano ja kisksõ mu käkmiskotusõst

hindäga tandsma.

Rüükmä ma inäp es nakka, a püksi lei püüdlit külh. Imä muidogi andsõ sandõlõ rahha, nigu kombõs oll õgah taloh.

Peräh tädi kõnõl viil, et üteh taloh oll tedä helü perrä är tuntu ja irtvitet: «Misso Milda kah saa-i kostki täüs, esi tüütäs pullilaudah, saa kõvva rahha ja santmah õks käü.» (Misso oll Milda talo nimi kah.)

Ildampa kõrraldõdi sandi-

pido, kohe olli kutsutuva kõik nuu inemise, kiä sandõlõ rahha andsõva. Laud oll sõõgest loogah olnu, kodo-olut ja muud kangõmbat päälekauba. Tralliti pia hummokuni Hino kontorih ja tõõnõ päiv perrä üteh taloh.

Kiä santõ sisse es lasõ, nuil oll rassõ saatust: korsna topiti kinni, puupaku veerütedi ussõ ette, vankri moro pääl kãneti kummalo jne.

Piimäpukk

Olli kolhoosi viimädse aasta. Mi saimi hindäle talukotusõ Viitka taadõ mõtsa viirde. Naksimi sãäl eläjit pidämä. Meil oll tuukõrd kolm lehmä, a midä es olõ, oll piimäpukk. Suuri kardu oll rassõ autu pääle vinnada.

Miis mõistsõ häste puutüüd ja mõtõl, et mis tuu sõs om – teemi är. Prussõ oll, laudu oll, a es olõ õigiti naklu. A meil oll kotun kastitãüs hobõsõravvanaklu. Noidõ abiga tegi miis ilusõ puki. Trepj ja käsipuu ja esiki istmise jaos pingi üles, kon oll hää piimäautut uuta.

Meile tull piimäautu väega varra, nii hommuku 5–6 vahel. Kül oll sãäl illus istu ja kaia, kuis päiv üles tulõ vai kuis ümbretsõõri tuiskas

Meil oll kolm pinni. Nuu tull kah kõgõ üles puki otsa ja sãäl mi sis oodimi piimäautut.

Tuust aost om joba palflu aastit müüdä ja ma olõ mõtõlnu, et meil oll kül vast ainumanõ piimäpukk, mis sai kokku klopisitus hobõsõravvanaklugõ.

Ei olõ aastit sinnä kanti saanu. Vaivaltu tuu pukk inämb alalõ om.

NIKLUSÕ MARE

Laulutsirk

Krabi kandin Paganamaal omma egä aasta Paganamaa päävä. Tuu aasta olle ilm vihmanõ ja rahvast väega es liigu. Nii pidivä tegeläse esi hindäle aoviidüst lõõdmä.

Kats velle, kelle perrenimi olle Tuvikene, ronisiva Paganamaa torni ja laulsõva tävvest kõrist Paganamaa valssi.

Tuu pääle kostu ütlemine: «Kiä üteli, et tuvikõnõ ei olõ laulutsirk?»

ANTONI ANNIKA

Maolda nali

Mõni nali om nii maolda, et aja peris naardma. Toimõndaja om üte säändse siliä vällä valinu.

Inneskinõ ja tulõvanõ eksnaanõ

Sõbra istussõ kuun. Üts kaibas, et tä eksnaanõ ai Soomõn autoga kassi ala ja no nõudas tuu lõikusõs 4000 eurot. «Kost sa seo raha no eksnaasõ jaos võtat?» omma sõbra murrõn. «Ja midä su tulõvanõ eksnaanõ tuust arvas?» tävvendäs üts sõbõr umalt puult.

Ei tunnõ umma riiki är

Häid uudissit, täambä õnnõ häid omgi! Vellil ungarlaisil naas masma säädüs, et kodolda inemine ei või inämb uulidsa pääl maada. Kaiõn naid kodolda inemiisi tulõ tunnista, et tegemist om mõistligu otsusõga. Kiä naid kodolda inemiisi õks uulidsa pääl nätä taht. Väega õigõ sõnnum Ungari puult.

Kõrrast parõmbas lätt. No tiatri lõpõt tüü, seod tulõ võtta ku mi, konservatiive tüüvõitu. Könõlamada õigusõ masmapandmisõst, selle et varga muudu nä tuu tiatri vana Baskini käest rüüvse. Konservatiivele miildüse tiatri väega, a õnnõ kvaliteetse tiatri. Läämi kultuuriteemaga edesi!

Ossinovski üteli, et ollõv suur vaih, kas kultuuriministri om Saar või Madison. Ummõtõgi kõrd om Ossinovskil õigus...

Kaemi toda õigust. Edimäne olõs feministe, pederastõ, transvestiite, suguhaigidõ, pagulaisi ja surrogaatimmi kultuuri ministri, tõnõ pand kogo kultuuriruisigu rahvusliku agenda edendamise pääle.

Kaemi perrä! Poeedi ja kirãngu. Ku kodomaa ei mõoda sinno rahvuslist, esämaalist luulõt ja kirãndüst luuma, sõs konservatiive juhitud riigin sääne kirãndüs ei ilmu! Õnnõ konservatiivsest ütiskunnast saava tulla vahtsõ Tammsaarõ ja Tuglasõ. Kirotagõ maaelost. Tuu, et Laar maaelo vällä koolõf, ei tähendä, et maaelost kirota ei saa. Sõs kirotati

RUITLASÕ OLAVI, kirãnik

ulmõt. Kuis inemise maad harisiva ja armastus tull. Kunstnigõ-purkisitjõdõga om lühkene jutt – tootvalõ tüüle. Ma anna näile kolm värvi kätte, sinidse, musta ja valgõ, ja ku kunstnik ei suta noidõga eestlãses olõmisõ mõtõt edesi anda, sõs saadami tä planku värvmä. Jutu

lõpp. Üte vikakaarõ su pilte päält levvämi, sõs sõidami sullõ tüühobõsõ riistaga takast sisse. Ja sõs läät paraadilõ, tagaots palas, ja egäüts and sullõ sinnä jalaga.

Ja mis Natsi-Saksamaa võlssi tekk? Hitler ehif riigi teid täüs. Mi teemi samamuudu nellãrialidsõ Talna-Tarto tii valmis. Ja kaemi, ku ilmakõrd veidükese muutus (ja ilmakõrral om kombõs muutu-da), sõs mi pühimi Kalevi-Liival tolmu päält ja ravimi kõik naa feministi, pederasti, transvestiidi, suguhaigõ, pagulasõ, surrogaatimä, kirãnigu ja purkisitja terves. Kuuliga. Suurõ mulgu veeren. Ja ku näile mulla pääle ajami, sõs tulõ vikakaar. Sõs mi kusõmi sinnä sitapatarei pääle tuu vikakaarõ ja sinnä tä jääs. Heil Hitler!

Seo ei olõ mu lugu. Luu edimädse kolm lõiku kiroti maaha EKRE haridusõlda poliitigu Madisoni Jaagu Facebooki lehe päält. Joba lugõmisõ aol nakaš hirmsa. Ülejäänü om kunstilinõ ja loogilinõ Madisoni välläütlemiisi edesiarõndaminõ. Nii vai naa, ei tunnõ är umma riiki, kon ma elä. Mõni asi om tan vahepääl õks väega vastamiilt.

Tossu Tilda pajatusõ

Edimädse kuluva

Tutva naistõrahvas kõnõl umist edimäidsist firmapüksõst. Tuu oll aig, kon säänest moodukaupa oll ilmadu rassõ saia. A nuur inemine iks taht moodulinnõ olla. Sünnpäävãkingitüses saadu raha iist õnnahtugi peräkõrd püksi är osta. Firma oll Lee Cooper ja massiva sada ruublit. Liinatütrik oll väega uhkõ.

Tull suvi ja tütrik sõitsõ maalõ vanatãdile küllä. Muidoki tõmmas tä jalga Lee Cooperi. Päält katsakümneaastanõ memmekene es olõ inne säändsit imeasju nãnnü. Tä kumbaš noorõ sugulasõ püksõ ja kússe, mis nuu kah massiva. Ku tütrik nimmas hinna, lei vanatãdi kãssi kokko ja vanguf pääd: «Sada ruublit paklaidi püksõ iist!»

Parhilla omma teksapüksi

egäpäävãdse asã. Masva mõnõst eurost mõnõsaa euron, olõnõs, kost ostaat.

Hiiri ja rottõ külbet uba

Maaperren kasvi uba üts suvi väega häste. Ku saak oll üles võet, kõdritsõt ja suurõ kotiga vüürüste nõstõt, pand pernaanõ tähele, et jãmmekott olõs nigu kõhnõmbas jãnnü. Kuis sis, koti sisse oll mulk jüret. Hiiri ja rottõ tüü!

Upa oll palfo, nii et jakku õks perre sõõgilavva pääle kah. A kevãjä lei maja ümbre rõõmsahe rohilidsõs. Ku elãjkese talvõs tagavarra urgu vidi, pudõni osa upõ maaha. Ja no olli nä kasuma lãnnü. Pernaanõ es kaku näid vällä. Näüdãš külãlisile ja kitt, kuis ka hiire ja roti omma talo hãas tüüle pantu.

Om nii va?

Ma kuuli raadiost, et koskil Eestimaal omma viil postkontori olõmah. Ja no pandas osa noist kinni. Ma olõ jo är nõhtanu, miä tuu postkontor om. Kõik asã saami aia umah külãpoodih. Ku vanastõ postkontor viil tüüf, sõs lãts kõgõ segi, mis päiv ja mis kellãni tuu vallalõ om. Tuuiist puut om egä päiv hummogust õdaguni vallalõ.

A Omniva võissi vähã rahha

MUDA MARI

Kuuluda

Müvvã vahva kikka (ka habõnidõga, tutuga, sulõjalguga). Joulukuu alustõni, Rãpina lähkül. Kipõmbil laemb valik. Tel 528 7267.

Telli Uma Lehti!

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht
tel 617 7717 vai postkontorist.

Latsilõ

Vastus saada' üte nãdãli joosul meilliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiaga: Uma Leht Tartu 48 65609 Võro.

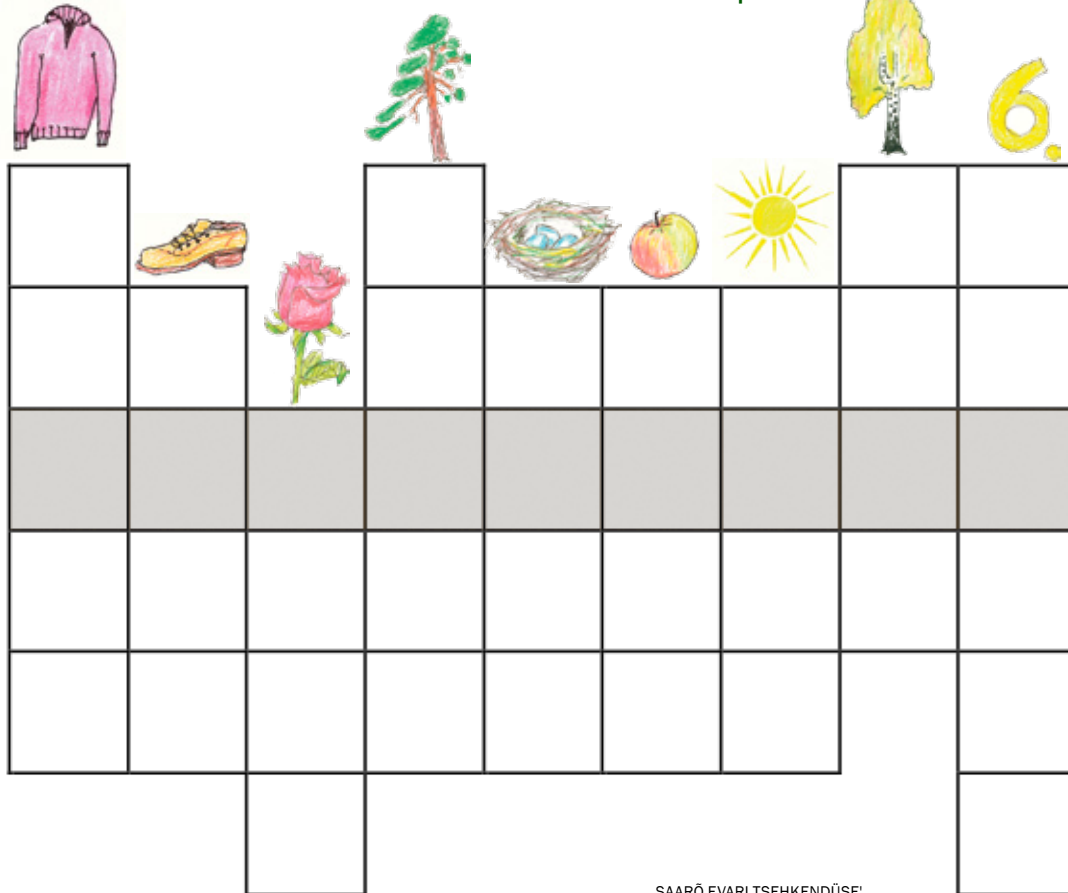
Vastussõ mano panõ' kirja uma nimi, vannus ja kimmãhe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai plaatõ.

Latsinukka tugõva' Võro Instituut ja Võro selts VKKF.

Minevã kõrra ülesandõ vastus om LINDORA LAAT. Avvohinna saava' KODDALA MIRELI (8) Kakusuu külãst ja KEEMA KIRKE (9) Saatsest.

Tãdã' är ristsõna! Vastussõs saat teedã', mis päiv om seo puulpãävã. Päiv inne, riidi õdagu, hulkva' ümbre kostüümega tegelãse' ja suuvva' kõigilõ vilãõnnõ. Vastus saada' meile Ildambalt 15. märdikuu pãävãs!

SAARÕ EVARI TSEHKENDÜSE'